

UDK 371.13

Stručni članak

Članak primljen: 19. ožujka 2008.

Mirela Skelac*

RAZVOJNO-INTEGRATIVNA SUPERVIZIJA U ŠKOLI

Sažetak: Razvojno-integrativna supervizija neophodna je u profesionalnom razvoju učitelja. Ona omogućuje kontinuirani osobni i profesionalni razvoj učitelja i produbljuje razumijevanje odnosa među ljudima, prije svega odnosa s učenicima i roditeljima. Ona olakšava prepoznavanje uzroka nastanka problema te omogućava poduzimanje kvalitetnijih intervencija. Kontinuirani supervizijski rad pomaže smanjivanju profesionalnoga stresa, koji je kod učitelja čest zbog složenosti i težine problema i nedovoljnih mogućnosti njihova rješavanja. Učitelji u superviziji, učeći iz svoga neposrednoga iskustva, bolje razumiju odgojno-obrazovnu problematiku i osnažuju se za aktivno traženje konstruktivnih rješenja te tako pridonose kvaliteti odgoja i obrazovanja.

Ključne riječi: stručno usavršavanje, supervizija, rješavanje problema, refleksija

O SUPERVIZIJI

Supervizija se kao metoda usvajanja profesionalnih znanja i profesionalnoga razvoja javila u području socijalnoga rada u Sjedinjenim Američkim Državama potkraj 19. stoljeća. Ideje supervizije u socijalnom radu u Hrvatskoj spominju se 1977. godine, a prvi supervizori škole tako zvane Integrativne supervizije osnivaju 1998. godine Hrvatsko društvo za superviziju i organizacijski razvoj, a potom supervizori iz psihosocijalnoga područja završavaju edukaciju 2003. godine.

U okviru programa Phare 2005, Europska komisija je Agenciji za odgoj i obrazovanje odobrila financiranje za provedbu projekta: Jačanje kapaciteta za integrativnu superviziju u Agenciji za odgoj i obrazovanje u koji je uključeno stručno osposobljavanje 15 savjetnika. Cilj projekta je uvođenje integrativne supervizije u obrazovni sustav. Supervizija se u tome smislu odnosi na suradnju i profesionalnu podršku odgojiteljima, učiteljima i nastavnicima u razvoju stručne i osobne kompetentnosti.

Razvojno-integrativna supervizija je proces razvoja stručnjaka kao reflektirajućega praktičara. To je kreativni prostor u kojemu stručnjak u zajedništvu i suradnji sa supervizorom uči iz svojih iskustava, traži vlastita rješenja problema s kojima se susreće u radu, uključujući djelotvornije suočavanje sa stresom, sagledava situaciju klijenta i njegove resurse, svoje misli, osjeća i resurse te odnos s klijentom iz različitih perspektiva. Integrirajući te različite aspekte profesionalne situacije

* Mirela Skelac, prof., viša savjetnica, Agencija za odgoj i obrazovanje, Podružnica Osijek

supervizant stvara pretpostavke da djeluje kao profesionalno kompetentna osoba. (Ajduković i Cajvert, 2004.).

Iskustva uvođenja supervizije u sustav odgoja i obrazovanja vrlo su različita u europskim zemljama. Razmjenom iskustava među supervizorima uočeno je da su veći problemi tamo gdje supervizori dolaze iz područja psihologije i psihoterapije, no nedovoljno educirani ili needucirani iz područja supervizije kao moderne metode razvoja stručne kompetentnosti u sustavu odgoja i obrazovanja. Velika je prednost supervizora, ako ima iskustvo u sustavu odgoja i obrazovanja i općenito širi pedagoško-sociološki pristup i znanje. Empirijske studije prije više od četrdeset godina upozorile su da problemi u odgojno-obrazovnome procesu potječu iz učiteljeva pomanjkanja znanja i spretnosti vođenja razreda. (Z. Bokulić, 2002.)

Zahtjevan rad s učenicima zbog različitih odgojnih stilova, vremena u kojem živimo i uvođenju promjena u odgoju i obrazovani sustav (HNOS, vanjsko vrjednovanje) iziskuje od učitelja velike napore koji često dovode do profesionalnog stresa, narušenih međuljudskih odnosa te se pomoću supervizije ti odnosi mogu pojašnjavati i poboljšavati, što je preduvjet za podizanje kvalitete rada u školi.

UVOĐENJE RAZVOJNO- INTEGRATIVNE SUPERVIZIJE U ŠKOLU

Iskustva s četrnaest voditeljica županijskih vijeća učitelja razredne nastave u jednoj skupini i s dvanaest učitelja i stručnih suradnika iz OŠ «August Cesarec», Špišić Bukovica, pokazuju da su učitelji i stručni suradnici prepoznali potrebu za kontinuiranim **stručnim usavršavanjem**, da im je važno vježbanje komunikacije koje omogućuje otvorenu i nesmetanu komunikaciju između pojedinca i skupine unutar škole te da žele **naučiti rješavati probleme** upotrebljavajući različite strategije u cilju rješavanja i raščlanjivanja problema i donošenja odluka.

Cilj je rada sa supervizijskim skupinama različitim metodama i tehnikama, posebno **refleksijom**, prorađivanjem osobnih iskustava fokusirati se na učenje i poučavanje, komunikaciju i odnose, te unaprijediti profesionalni rad u budućnosti.

Radom u supervizijskoj skupini važno je učitelje potaknuti da svojim pristupom nastavi omogućiti učenicima višu razinu znanja, pruže podršku učenicima, posebno učenicima s posebnim potrebama, razvijaju svoju ulogu razrednika, komunikacijske i socijalne vještine, osobne i profesionalne resurse, smanje osjećaj profesionalne osamljenosti, osvijeste svoje „slijepe pjege“ u svom osobnom i profesionalnom djelovanju, prerade jaka psihička opterećenja na poslu i rade na dinamici unutar tima.

Razvojno-integrativna supervizija omogućuje razvoj profesionalne kompetentnosti stručnjaka (učitelja) te integrira teoriju i praktično djelovanje u konkretnom okruženju i pruža podršku, a posredno osigurava kvalitetu odgojno-obrazovnoga procesa. Metode i tehnike koje primjenjujem u radu sa supervizijskim skupinama su sljedeće: refleksija, mini predavanja, grupna dinamika, sociodrama, prezentacija slučajeva, modeliranje, crtanje, metode kreativnoga mišljenja, izlet mašte, nedovršene priče i razvoj scenarija, osvješćivanje ozračja u radu uporabom gline ili

plastelina, igranje uloga, imitacija, oluja ideja, procedure, prisilne veze, značajna pitanja i rastavljanje pitanja na dijelove.

Za supervizijsku skupinu kao kontinuirani oblik stručnoga usavršavanja predviđeno je deset susreta tijekom školske godine. Svaki susret traje četiri školska sata. U jednom dijelu susreta učitelji jačaju svoje osobne, a u drugom dijelu profesionalne kompetencije.

Samo uključivanje u supervizijsku skupinu dobrovoljno je i u supervizijskom odnosu svi sudionici imaju svoje odgovornosti. Sam cilj jest razvoj supervizanta kao stručnjaka i osobe te je stoga supervizor odgovoran samo za taj proces. Svatko je odgovoran sam za sebe i svoje djelovanje. Tijekom rada u supervizijskoj skupini važno je brinuti o zakonskoj odgovornosti, etičkim kodeksima, odgovornosti prema školi i samome sebi. Supervizanti u integrativno-razvojnoj superviziji sudjeluju u izradi kurikulumu i dinamici održavanja susreta osvježujući svoje osobne i profesionalne resurse i potencijale.

Tijekom rada u supervizijskoj skupini važno je postići da supervizanti budu što opušteniji, iznose što više ideja, imaju neobične prijedloge koje mogu povezati s idejama ostalih članova, da ne komentiraju, ne kritiziraju niti vrjednuju ideje drugih. Kako su supervizijske skupine zatvorene, kada se stekne povjerenje među supervizantima moguće je na dubljim razinama prorađivati teme iz školske prakse i svakodnevice.

Najčešća metoda rada sa supervizantima jest refleksija. Učitelji i stručni suradnici spremni su reflektirati o svom načinu planiranja, izvođenju nastavnoga procesa, vrjednovanju postignuća učenika, odnosu s učenicima i njihovim roditeljima. Posebnu važnost pridaju odnosu s kolegama u školi.

PRIMJER IZ SUPERVIZIJSKE PRAKSE

Jedan od primjera jest refleksija na planiranu nastavnu jedinicu iz Hrvatskoga jezika - *pisanu vježbu «Markova priča»*¹. Učiteljice su se pripremile za sat prema svom nahođenju i održale sat(e). U supervizijskoj skupini reflektirale su, oslanjajući se na svoja znanja i vještine, u kojoj su mjeri učenici razumjeli postavljeni zadatak, kako su reagirali i jesu li reagirali onako kako su očekivale. Radeći u manjim skupinama izmijenile su iskustva i nudile mišljanja treba li i kako poboljšati izvedbu nastavne jedinice. Osim same izvedbe nastavnoga sata učiteljice su reflektirale i o vrjednovanju pisanoga uratka.

U uvodnome dijelu susreta učiteljice su istakle svoje zadovoljstvo radom u supervizijskoj skupini. Posebno ih veseli dobra radna atmosfera, mogu se uspoređivati i svaki puta naučiti nešto novo.

Kako su imale za zadaću odraditi sa svojim učenicima *pisanu vježbu «Markova priča»*, istakle su vrlo pozitivne primjere, prije svega odnosa djece i roditelja, a zatim kreativnost i maštu učenika pri pisanju sastavka. *Pristup obradbi teksta* (naglasak na

¹ Grupa autora: **Mi poznajemo i živimo svoja prava**. Priručnik za odgoj i obrazovanje o pravima djeteta u osnovnoj školi, Školska knjiga, Zagreb, 2000.

odgojnim vrijednostima, odnosima u obitelji, strahu od neuspjeha, razumijevanju pročitana, dramatizacije teksta) i *motivaciji za pismenu vježbu bio je različit* (dovrši priču, prepričaj priču iz uloge Marka, majke, oca, policajca, učiteljice, sažeto prepričaj priču i dovrši, i sl.). Zanimljivo je i vrijeme u kojem je zadaća realizirana. Dvije su učiteljice to napravile u jednom satu, dvjema učiteljicama bila su potrebna tri sata, a ostale su radile u dvosatima.

Refleksija na rad - u trojkama su analizirale što su radile sa svojim učenicima i što su dobile kao rezultat (samostalno stvaranje priče; maštovite, kreativne pisane radove; stvaralačko prepričavanje; stanje obiteljskih vrijednosti; način odgoja; uvid u izražajne sposobnosti učenika; primjenu gramatičko-pravopisnih znanja u pisanju; sposobnost sažetoga izražavanja; urednost; elemente kompozicije u pisanome uratku; samostalnost u pisanju teksta; logičku povezanost teksta; stilizaciju rečenica).

Na pitanje što su vrjednovala i ocjenjivale istakle su sljedeće:

- da je potrebno imati razrađene kriterije
- da je potrebno napraviti detaljnu analizu
- važnost bogatstva pisanoga izričaja (slikovitost, kreativnost, stil...)
- uvažavanje i primjenu kompozicije
- gramatičku i pravopisnu točnost
- urednost i rukopis

Kroz mini lekciju upoznale su jedan od mogućih načina vrjednovanja pisanoga uratka pri standardnoj metodi gdje *konačna ocjena* mora uključiti vrjednovanje svih elemenata/kriterija, kao na primjer najveća ukupna vrijednost pisanoga uratka može iznositi 16 bodova, a razrađuje se po elementima. Analizirale smo i *najčešće subjektivne čimbenike ocjenjivanja*: shvaćanje važnosti pojedinih dijelova nastavnih sadržaja, simpatiju ili antipatiju prema učeniku, trenutačno raspoloženje nastavnika (zamor, zdravstveno stanje, osobne i obiteljske brige, odnos učenika prema nastavniku), sugestivno djelovanje ostalih ocjena, osjetljivost u razlikovanju ocjena i disciplinsku ocjenu.

IZ EVALUACIJE SUSRETA

Na kraju susreta supervizanti ispunjavaju evaluacijski listić u kojem iznose svoja razmišljanja o susretu i o svome učenju. Od predloženih deset teza izdvajam tri najzanimljivije te mišljenja supervizanata s trećega susreta.

Najviše mi se sviđjelo: kreativno mišljenje, sloboda i raznovrsnost ideja, radna klima, dobra pripremljenost voditeljice, izmjena mini lekcija i aktivnosti učitelja, demonstracija kreativne tehnike tema susreta, vrjednovanje pisanoga jezičnoga izražavanja, uočavanje sličnosti u razmišljanju i vrjednovanju.

Razlog zašto mi se sviđjelo: zbog primjenjivosti; zato što konstruktivno razmjenjujemo mišljenja; opuštena atmosfera; zato što volim raditi na takav način; sve vrijeme je dobro planirano; osjećam se opušteno; bilo je zanimljivo, korisno i

primjenjivo; zato što o tome malo govorimo i malo primjenjujemo u praksi; što je zahtjevno, traži puno truda i znanja; aktualno, potrebno za većinu učitelja; koliko god da smo kreativni uvijek težimo k tome sve više i više; različita mišljenja kolegica i zajednički stav o potrebi jasne razrade kriterija vrjednovanja; svi smo na istom tragu;

Najkorisnija stvar koju sam naučila: vrjednovanje eseja; rješavanje problema kroz timsko učenje; kvalitetniji pristup ocjenjivanju eseja; mišljenja i viđenja polaznica o vrednovanju pisanoga jezičnoga izražavanja; čula načine vrjednovanja pismenih radova kako to čine kolegice; određivanje kriterija u vrjednovanju sastavaka; potvrdila sam neka svoja promišljanja; različite kriterije ocjenjivanja.

ZAKLJUČAK

Poseban doprinos uvođenja razvojno-integrativne supervizije u odgojno-obrazovni sustav jest u poticanju učitelja na refleksiju o svome radu i odnosima. Radom u supervizijskoj skupini oni mogu prepoznati kvalitetu svoga rada, izmjenjivati iskustva, promišljati o idejama drugih supervizanata, uvažavati stavove drugih i iznositi svoja mišljenja, donositi odluke, razvijati kretivnost i komunikacijske vještine, utjecati na razvoj dinamike grupe i poticati suradničke odnose.

Stručno usavršavanje učitelja, posebno kada se radi o učiteljima koji se dobrovoljno uključuju u proces razvojno-integrativne supervizije, dokazuje da su potrebe učitelja za kontinuiranim radom na njihovim osobnim i profesionalnim kompetencijama nužne u promicanju ideje o društvu znanja i cjeloživotnom učenju. Razvoj osobnih vještina učitelja nužno je povezan s promicanjem kvalitete odgojno-obrazovnog sustava.

LITERATURA

- Ajduković, M. i Hudina, B. (1996.), Značaj učinkovite komunikacije u radu pomagača. Stres, trauma, oporavak, Zagreb: Društvo za psihološku pomoć, .
- Bokulić, Z. (2003.), Supervizija i njezino uvođenje u hrvatski školski sustav. Zbornik radova, Zagreb: HPKZ.
- Bokulić, Z. (2002.), Supervizija – put uspješnoj praksi u razredu. Zbornik Učiteljske akademije u Zagrebu.
- Cajvert, L. (2001.), Kretivni prostor terapeuta. Sarajevo: «Svjetlost».
- Glasser, W. (2000.), Teorija izbora. Zagreb: Alinea.
- Goleman, D.(2007.), Emocionalna inteligencija. Zagreb:Mozaik knjiga.
- Juul, J. (1996.), Vaše kompetentno dijete. Zagreb: Educa.
- Nastavni plan i program (2006.), Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa: Zagreb.
- Pregrad, J. (2007.), Iskustva i izazovi uvođenja supervizije u sustav prosvjete. Ljetopis socijalnog rada.
- Srića, V. (1977.), Kako postati pun ideja. Zagreb: M.E.P. CONSULT.
- Supervizija u psihosocijalnom radu (2004.), Društvo za psihološku pomoć: Zagreb.
- www.azoo.hr

Mirela Skelac*

DEVELOPMENTAL AND INTEGRATIVE SUPERVISION IN SCHOOL

***Summary:** Developmental and integrative supervision is necessary for the professional development of teachers. It provides continuous personal and professional development of teachers and improves the understanding among people, especially the communication of teachers with students and parents. Supervision gives better insight into the cause of a problem, thus making appropriate intervention possible. Continuous supervisory work helps in decreasing stress at work, which is frequent with teachers due to the complexity and nature of their problems and insufficient means of their solution. In supervision, learning from their own experience, teachers understand educational problems better. They become more competent for problem-solving, thus contributing to the quality of education.*

***Key words:** teacher training, supervision, problem-solving, reflection*

* Mirela Skelac, prof., viša savjetnica, Agencija za odgoj i obrazovanje, Podružnica Osijek